

rácsonyi nevük eredetét is; szerinte a *szék* (sjek) szó a szlovénban annyit jelent, mint *vágás*; ehhez járult az Árpádkorban a török eredetű *li* képző; *székli* = vágással foglalkozó. A magyar nyelv hangtörvényei alapján azután később előállott a *székely* szó. Kíváncsinos volna, ha magyar nyelvészeink e névmagyarázathoz hozzászólanának. — Mi ezt nagyon erőltetett magyarázatnak tartjuk.

A székelyek *Erdélybe való településének* kérdése az értekezés utolsó része. Háromszor való megtelepedést különböztet meg: 1085 után a később *Marosszéknek* nevezett területre, 1145 körül *Udvarhelyszékre* s 1210 után *Háromszékre*. Talán e három, különböző időben, különböző helyekről történt település emlékét tartotta fenn az, hogy a székelyeket még a XIV. században is „trium generum Siculi“-nak nevezték. A székelyeket a tatárjárás nem érintette, úgy, hogy ezek a vész elmúltával jobban terjeszkedhettek, új földeket kérhettek a királytól; nagy számuk, egységes hadiszervezetük pedig valósággal külön néppé teszik őket.

Karácsonyi nagybecsű munkáját történetirodalmunk legkiválóbb termékei közé kell számitanunk; a székelyekre vonatkozó történetírásban pedig korszakosnak tartjuk.

Dr. Lukinich Imre.

A szegedi béke 1444-ben.

Dr. Philipp Frankl, Der Friede von Szegedin und die Geschichte seines Bruches. Leipzig, Gustav Fock, 1904. — S. 96. — Mk. 1:50.

Német történelmi tanulmány magyar történelmi kérdésről, a magyar források segélyével, sőt szinte kizárólagos felhasználásával: ritka dolog! Hogy aztán az író tárgyát helyesen fogja fel, a fölvetett kérdést jól oldja meg, az a főntebbiek után egészen természetes, magától értetődő. A mű szerzőjének kiléte felől a mű semmi felvilágosítást nem nyújt; abból a körülményből, hogy a magyar történelmi irodalomban otthon van és sehol a német álláspontot nem védi, saját német mivoltát föl nem tünteti, a dolgokról mindenütt egyenesen magyar álláspontra helyezkedve beszél, azt kell következtetnem, hogy magyar származású ifjú, a ki Lipcsében végzi tanulmányait.

Szerzőnk önálló kutatásokat a kérdés megoldására nem végzett, tehát a kérdést előbbre nem viszi, csak a meglevő adatokat állítja a fölvetett kérdés tisztázására ügyesen össze; — de itt meglátszik, hogy nem egészen kezdő történetkutató, mert nem indul vakon a tekintélyek után, hanem megvizsgálja adataikat, szembeállítja azokat egymással s oly tekintélyekkel is, mint Vaszary, Fraknói nyíltan szembeszáll, nem egyszer kimutatva következtetések ingatlalg alapját, téves voltát, a valósággal való ellenkezősét.

Műve a bevezetésen kívül 4 fejezetre oszlik: I. Der Reichstag von Buda; II. Der Frieden von Szegedin; III. Der Friedensbruch; IV. Der Ausgang des Feldzuges. Fejtegetéseinek lényege *a)* annak kimutatása, hogy a budai országgyűlés (1444. április) egyenesen csak a pápa s a ker. fejedelmek segélyígéretei alapján határozta el a törökök ellen a háború megindítását, a mint tehát az ígért segédcsapatok a kitűzött határidőre meg nem jelentek, a király és a rendek a háború megindításának kötelezettsége alól joggal feloldozva érezhették magokat; *b)* ennek folytán a szegedi békekötés nem volt szerződésszegés a budai országgyűlés határozatával szemben, s így azt a király és a rendek jogosan kötötték meg, s megkötésekor Caesarini Julian pápai követ se hangoztatta a szerződésszegés vádját; *c)* a béke megszegésében az oroszlánrész Caesarinit illeti, s a király gyöngesége és habozása eldöntötte a kérdést. Caesarini azt vitatta, hogy az immár segélyt nyújtó ker. hatalmakat nem szabad cserben hagyni, a budai határozatot fenn kell tartani, ennek folytán a szegedi béke önmagától érvénytelenné válik, a királynak nem szabad a kereszténység érdekeit háttérbe szorítani s oly békét kötnie, a mely az egyház érdekei ellen irányul; különben is a hitleneknek tett eskü nem kötelező, nem már azért se, mert a törökök se tartották meg a béke föltételeit, — vagyis szerzőnk a béke megszegésének minden odiumát s a beállott szomorú következményekért a felelősséget Caesarini pápai követre és a pápai udvarra hárítja.

A derék kis tanulmány a kellő szép világításban mutatja be Hunyadi Jánosnak a németektől sokszor helytelenül megítélt nemes gondolkozását, eljárását, joggal vezeti vissza a Dlugoss lengyel történetíró vádjait annak Hunyadi elleni vak gyűlöletére.

Szerzőnk ezen, nem pusztán a hazai, hanem nemzetközi vonatkozásainál fogva, az egész európai történetírást érdeklő s a német és lengyel irodalomban nagyon különféleképen megítélt kérdésnek alapos, részrehajlatlan tárgyalásával a magyar történetírásnak a német olvasóközönség előtt kétségtelenül hasznos szolgálatot tett. Sajnálunk kell azonban, hogy, bár e kérdésre vonatkozó magyar irodalmat eléggé ismeri, nem használta fel Fraknóinak, Bleyernek és Thurnynak a Brückner berlini tanár ellenünk intézett támadásaira adott válaszait és felvilágosításait.¹ Mikor egy német tudós nem állja az egész magyar történetírást, a mely a szegedi békekötésről és esküszegésről beszél, *hazugsággal* vádolni (Niemals hat Wladislaw einen Eid gebrochen, — alle entgegengesetzten Angaben sind *frech erlogen*), a vármai csatát pedig Magyarországra és Hunyadira nézve *szeggyenfolt*-nak nevezni (ein *Schandfleck*, wie es nicht schändlicher gedacht werden kann), hol a király gyáván elárulta-

¹ Igazság vagy Tévedés? *Századok*. 1902. évfolyam. szept. füzet, 631—653. lap.

tott: — indokolt, sőt szükséges lett volna épen a német olvasóközönség előtt ezekre a vádakra bővebben kitérni s Brücknernek ezek támogatására felhozott érveit is tárgyalás alá venni. Midőn Brückner — egy lengyel történetíró, Prochaska nyomán — tanúkra hivatkozik Hunyadival szemben, szerzőnknek az ilyes vádakra nem elég azt mondania: „Fölösleges e vádakra reflektálnunk, mert nemcsak minden alapot nélkülöznek, hanem e rágalomnak ellene mond a hősnek egész élete, valamint a csata lefolyása is, ellentmondanak neki az egykorú források, a melyek szeriut ő mindenütt jelen volt, a hol a szükség kívánta, s a legnagyobb veszélyek elől sem tért ki“ (84. l.). Hasonlóképpen idéznie kellett volna a török történetírókat is a szegedi eskü-megszegésére nézve, mert Brückner azt állítja, hogy erről maguk a törökök semmit sem tudtak, — a mit a *Századok* idézett közleményében Thúry József fényesen megcáfolt (649—650. l.).

Szerzőnk a magyar neveket mind helyesen idézi, itt-ott csupán egy-egy ékezet maradt el, állandóan Budát ír, — miért nevezi hát Szegedet németesen *Szegedin*-nek?

Rácz Lajos.

Barlám és Jozafát legendája és a Bod-kodex egy példája.

A kodexek szövegéből bevezetéssel és jegyzetekkel kiadta *Katona Lajos*. Budapest, Wodianer, 1905. 16° 47 l.

Barlám és Jozafát, a világirodalom egyik legelterjedtebb legendája, ind eredetű és valószínűleg a Lalitavisztára volt a legelső forrása. Innen került sok más munka, köztük a Pancsatantra hatása alá és a nyugati népek irodalmába, így mindenekelőtt a középkori irodalom két főforrásába, Vincentius Bellocensis *Speculum*-ába és Voragói Jakab *Legenda aurea*-jába. Valószínűleg ez utóbbitől jutott aztán mihozzánk is, a Kazinczy-kodexbe, abban a fordításban, („*A ki ez írást írta, egy Ave Máriát kér, 1526.*“), a melyet Katona Lajos ezúttal kiadott. Örömmel üdvözöljük a legendának ezt az új kiadását, melyen az összehasonlító irodalomtörténet egyik legkiválóbb magyar művelőjének a nevét olvassuk. Katona Lajosnak a neve is kezesség rá, hogy értékes kiadással van dolgunk. A bevezetés 6—7 lapnyi, külső terjedelme alig tanúskodik arról, hogy mennyi munka és tudás eredménye. Mondanunk is fölösleges, hogy Katona a kiadáshoz a Nyelvelmléktár (6:216—233.) lenyomatán kívül a kéziratot, a *Legenda aurea*-ban levő latin eredetit, sőt még a Billius-féle másik recenziót is használta és a szöveget összevetette velük. Erről a lapok alján levő nyelvi jegyzetek tanúskodnak. A kis munka végén található megjegyzések pedig rámutatnak arra,